

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng thứ Hai, ngày 05/01/2025.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 301: Ba tuổi nhìn thấy tám mươi, bảy tuổi nhìn thấy trọn đời

Giáo dục xưa vốn chú trọng vào đức hạnh, một giá trị mà ngày nay chúng ta càng lúc càng thấu hiểu sâu sắc. Một người nếu thiếu đi gốc rễ giáo dục nền tảng thì chẳng khác nào loài cầm thú, không biết kính trên nhường dưới, cũng chẳng hiểu đến tôn ti trật tự. Khi ăn chỉ biết lao vào, dùng bữa xong lại đứng dậy bỏ đi, không rõ bổn phận hay vai vế của mình được phép ngồi đâu và nên ăn thế nào cho đúng lễ tiết.

Bản thân tôi từ nhỏ đã được Hòa Thượng Tịnh Thuận chỉ dạy, dù lúc bấy giờ tôi cảm thấy thật phiền phức. Đến khi khôn lớn, tôi mới dần nhận ra những lời dạy bảo ấy chính là khuôn vàng thước ngọc. Hòa Thượng dạy rằng: “Khi đến nhà người ta, thấy bộ ghế xa lông có một ghế dài và hai ghế nhỏ, ta nên ngồi ghế nào? Nếu mình vừa vào đã chọn ngay ghế dài thì lát sau vợ hoặc con gái người ta ra ngồi cùng mình hay sao? Ngoài ra, tuyệt đối không nên ngồi ở vị trí nhìn thẳng vào buồng ngủ của nhà người khác.” Ngài còn chỉ bảo tôi rằng khi ngồi vào bàn ăn, phải nhường vị trí thuận lợi nhất cho bậc trưởng bối; khi dùng bữa, trước tiên hãy gấp món gần mình nhất. Tuyệt đối không được rướn người với tay gấp ngay món mình thích, vì hành động đó là vô lễ.

Tất cả những điều này tôi đều được rèn luyện từ nhỏ, được cắm gốc nền tảng đức hạnh từ thuở bé. Trái lại ngày nay, cha mẹ nào cũng chạy theo trào lưu, hễ con vừa biết một chút là cho đi học đàn ca, sáo nhị, nhảy múa lãng xăng. Họ có tiền nên cho rằng như thế mới là đẳng cấp. Hôm trước ở chùa, trong khi mọi người đang tĩnh lặng nghe pháp thì có một thanh niên đi xe máy ào ào vào, chạy xẹt qua xẹt lại. Anh ta còn thản nhiên mang cả giày bước đi tới lui trên chánh điện. Khi các chú cản lại, người này không những không vào nghe pháp mà còn lớn tiếng cho rằng đó là tà đạo. Người này vì không được dạy dỗ nên mới “mục hạ vô nhân”, chỉ biết nghe lỏm rồi nói bừa.

Những đạo lý Phật pháp và chuẩn mực làm người anh ta hoàn toàn không biết, chỉ nghe người này người kia nói rồi tin theo, rồi đi rêu rao người này là tà đạo, tuyên truyền người kia là chánh đạo, nhưng bản thân lại chẳng hiểu chánh đạo hay tà đạo là gì. Người ta thậm chí còn lầm tưởng rằng tà đạo là đem tiền của mình cho đi, còn chánh đạo là lấy được tiền, là ăn không của người khác. Hãy nhìn gương Đức Phật Thích Ca Mâu Ni, khi đến giảng đường thấy học trò đang chia sẻ Phật pháp, Ngài thậm chí còn đứng bên ngoài, nép bên cửa chờ mọi người chia sẻ xong mới bước vào. Đó chính là lễ phép, là chuẩn mực tối thiểu của đạo làm người.

Trong suốt hai ngày tại chùa, tôi đã lay gần 1.700 lễ, hướng dẫn mọi người dâng hoa, đi kinh hành và gặp gỡ Phật tử kín hết thời gian. Sau đó khi về Đà Lạt, sáng hôm sau tôi vẫn thức dậy đúng giờ để lễ Phật và sinh hoạt đều đặn theo quy củ. Đây chính là kết quả của việc xây dựng nền tảng vững chắc. Trong cuộc sống hằng ngày, nếu chúng ta không biết việc gì là trọng, việc gì là khinh thì thật đáng ngại. Chúng ta làm mọi việc nhưng việc chính phải được hoàn thành tốt nhất. Nếu các việc phụ làm tốt mà việc chính lại dở dang thì cũng không đúng. Cho nên, nếu chuẩn mực làm người mà không biết thì tất cả những kiến thức khác cũng chẳng ích gì.

Hoàng đế Khang Hy không cho con cháu học văn học trước 20 tuổi. Sau tuổi đó mới bắt đầu học chữ nghĩa, còn trước 20 tuổi chỉ tập trung cắm gốc đạo đức và chuẩn mực làm người. Chúng ta thử nhìn xem, là con người mà không có gốc rễ đạo đức thì chẳng khác nào “*con khỉ mặc áo người*”. Hòa Thượng nói: “*Bạn muốn độ chúng sanh mà cơm bạn còn không biết nấu thì bạn độ ai?*” – câu nói này mang ý nghĩa rất sâu rộng. Hòa Thượng muốn nhấn nhủ rằng, để độ được chúng sanh, chúng ta gần như không thể không biết bất cứ điều gì, mà quan trọng nhất chính là nền tảng chuẩn mực làm người. Nấu cơm ở đây chỉ là một ví dụ điển hình.

Tôi có một người cháu đã hơn 30 tuổi mà đến tởm cũng không biết nấu, ngày ngày vẫn để trưởng bối phải hầu hạ. Từ nhỏ, người cháu này không phải làm bất cứ việc gì vì cha mẹ nuông chiều, cho rằng có con trai nên phải dành cho nó mọi tiện nghi tốt nhất. Người mẹ lo toan mọi thứ từ ăn uống đến quần áo. Hiện tại, anh ta chẳng khác gì một “*đồng thệ biết đi*”, không biết một chút gì về lễ phép

hay chuẩn mực. Anh ta còn ngang nhiên nói với cha rằng: “*Nhà này là của tôi nha, không phải của ông đâu!*”. Những lúc không vừa lòng, anh ta thậm chí còn ra tay đánh cả cha mình

Tôi nói như vậy là để mọi người cùng phản tỉnh về việc sanh con mà không biết cách dạy con. Người xưa có câu: “*Yêu cho roi cho vọt, ghét cho ngọt cho bùi*”. Cháu ngoại tôi dù mới 14 tháng tuổi nhưng đã biết những nơi nào được đến gần, những đồ vật nào được cầm nắm và nhất định cháu không vượt qua giới hạn đó. Khi trẻ được dạy bảo từ nhỏ, lúc lớn lên trong những hoàn cảnh rộng lớn hơn, trẻ sẽ tự biết tuân theo các khuôn phép lớn hơn. Trong hoàn cảnh nhỏ như gia đình thì có khuôn phép của gia đình; khi ra ngoài xã hội hay trong một quốc gia thì phải tuân thủ pháp luật và khuôn phép của quốc gia đó. Như vậy, trẻ sẽ hiểu được một người công dân thì cần phải hành xử như thế nào. Thậm chí khi ở nước ngoài, trẻ cũng biết cách giữ gìn hình ảnh tốt đẹp của một người công dân Việt Nam.

Nhớ lại những ngày còn đi du học, dù lúc ấy bản thân chưa thấu hiểu hết các chuẩn mực đạo đức, nhưng nhóm bạn học chúng tôi luôn giữ nếp ăn mặc kín đáo, nghiêm túc và luôn lễ phép cúi đầu chào thầy cô mỗi khi gặp mặt. Năm ấy, chúng tôi tổ chức kỷ niệm ngày Nhà giáo Việt Nam, mời các thầy cô đến chung vui, cùng cắt bánh ga-tô và tặng những bó hoa, món quà tri ân. Tuy nhiên, chúng tôi nhận thấy vào ngày nhà giáo của nước sở tại, mọi người dường như không có động thái gì đặc biệt. Tại buổi lễ kỷ niệm đó, các thầy cô đã phát biểu trong niềm xúc động nghẹn ngào và hỏi rằng: “*Ở đất nước các em, ngày lễ này long trọng lắm à?*” Chúng tôi tự hào kể với thầy cô rằng, vào ngày này ở quê hương mình, khắp các phố phường rực rỡ sắc hoa để người người mua tặng những người đưa đò thăm lặn.

Đây chính là nền tảng chuẩn mực đạo đức mà chúng ta được thụ hưởng từ sự giáo dục của gia đình: làm học trò thì phải kính trọng thầy cô. Thế nhưng về sau này, khi học trò trở nên bất kính với thầy cô, đó chính là sự tha hóa. Cha mẹ nếu không được giáo dục nền tảng sẽ kéo theo đời con, đời cháu cũng chịu ảnh hưởng tương tự. Hòa Thượng nói: “***Tại vì sao người xưa trước 20 tuổi không được học văn học? Vì trong văn học có cảm tình, dễ dàng dẫn đạo con người đi vào tà tri, tà kiến. Trước 20 tuổi, chỉ được phép đọc Kinh thư, đọc Lịch sử.***

Kinh điển là đức hạnh, là học vấn; Lịch sử là kiến thức, phải từ nơi đây mà cảm gốc. Giáo dục này nhất định thành công. Đây là truyền thống giáo dục mà người xưa rất xem trọng, phải xây dựng nền tảng chuẩn mực đạo đức.”

Trong giai đoạn đại dịch toàn cầu — những ngày tháng đau thương mà không ai muốn nhắc lại — Hệ thống chúng ta đã cùng nhau ôn lại lịch sử dân tộc. Từ thuở Vua Hùng dựng nước, thời kỳ Hai Bà Trưng hiển hách, cho đến thời đại rực rỡ dưới tấm gương của Bác Hồ, Bác Võ Nguyên Giáp và Bác Nguyễn Chí Thanh, mỗi bài học đều động lại những cảm xúc sâu sắc. Nếu không am hiểu lịch sử nước nhà, làm sao chúng ta thấu cảm được truyền thống dựng nước và giữ nước kiên cường của cha ông. Từ niềm tự hào về tinh thần yêu nước ấy, mỗi chúng ta phải có trách nhiệm giáo dục con cái, quyết không để chúng trở thành kẻ phá gia chi tử hay làm tổn hại đến xóm giềng.

“*Hiền tài là nguyên khí quốc gia*”, vì vậy, nếu chúng ta nuôi dưỡng được những thế hệ con cháu hiền tài — nghĩa là không chỉ có tài năng mà còn phải vẹn toàn đức hạnh mới xứng đáng với chữ “*Hiền*” — thì đó chính là cách chúng ta đóng góp thiết thực cho đất nước. Trong thời kỳ dịch bệnh Covid-19, nhờ nỗ lực học tập lịch sử, chúng ta đã rơi lệ vì sự hào hùng của tiền nhân, từ đó mong muốn phát huy năng lực trí tuệ của cha ông.

Chúng ta đã dày công học tập chuẩn mực của người xưa và người nay, vậy mà vị thanh niên nông cuồng ấy lại dám phán xét chúng ta là tà đạo. Biết đâu, đây chính là một vị Bồ Tát thị hiện để cảnh tỉnh chúng ta rằng: một người nếu không được tiếp nhận chuẩn mực đạo đức sẽ trở nên như vậy. Họ đối với cha mẹ không biết kính trọng, với trưởng bối không biết cúi đầu, và chẳng hề thấu hiểu vai trò, trách nhiệm của một người công dân. Do không được học hành lễ giáo nên họ mới suốt ngày nông cuồng, ngạo mạn. Ở thế gian hiện nay, chuẩn mực giữa chánh đạo và tà đạo đang bị lẫn lộn vì thiếu người chỉ dạy, thiếu người làm ra biểu pháp. Cho nên Hòa Thượng mới chỉ dạy chúng ta rằng: trong xã hội hiện đại này, bố thí pháp chính là tích cực làm ra tấm gương tốt nhất để người đời nhìn vào soi chiếu.

Người xưa vô cùng xem trọng việc xây dựng nền tảng chuẩn mực đạo đức. Tiền nhân không khuyến khích việc học văn học quá sớm, nói chỉ đến các bộ môn nghệ thuật hay đàn ca sáo nhị. Danh từ “*nghệ thuật*” nghe rất hay và đẹp dễ,

nhưng ngày nay người ta có thực sự dạy nghệ thuật hay chỉ là những thứ nhỏ nhăng? Chúng ta cần hiểu rằng, nghệ thuật chân chính phải chứa đựng văn hóa, đạo đức và chuẩn mực; nếu thiếu đi những giá trị đó thì không thể gọi là nghệ thuật. Từng có một vở kịch dành cho thiếu nhi mà trong đó, một nhân vật đã thốt lên: “*Ôi, nóng quá, nóng quá, tôi đi mát xa*”. Các em học sinh tiểu học khi nghe thấy từ “*mát xa*” sẽ tò mò tìm hiểu. Nếu các em nhìn thấy những nơi đèn mờ ngoài phố treo biển hiệu như vậy rồi tìm tòi theo hướng đó thì thật nguy hại. Vậy thì, đó liệu có còn là nghệ thuật hay không?

Hòa Thượng nói: “***Cái đặc sắc trong giáo dục truyền thống người xưa là giáo dục gia đình. Trên thế giới, rất nhiều quốc gia không có nét đặc sắc này. Giáo dục này đã kéo dài hơn 5000 năm, mãi đến gần đây mới bị xem thường.***” Hòa Thượng nhắc nhở như vậy để chúng ta tự xét lại giáo dục trong gia đình mình đã tốt chưa; nếu chưa tốt thì phải mau chóng hiệu đính. Những năm trước, chỉ nhờ một cái cúi chào lễ phép của học sinh Khai Minh Đức mà một trường quốc tế đã tặng ngay hai suất học bổng cho các em.

Hòa Thượng nói: “***Truyền thống giáo dục gia đình của người xưa rất là hay. Gần 200 năm nay đã bị đứt đoạn. Trẻ nhỏ mới sanh ra, mắt chúng vừa mở ra để nhìn thấy, lỗ tai vừa biết nghe thì đã bắt đầu từ lúc này. Cho nên, Đệ Tử Quy không phải để cho trẻ nhỏ học, trẻ nhỏ làm mà là để cho người lớn làm. Người lớn nhất cử nhất động, làm để cho trẻ nhỏ nhìn thấy, để cho trẻ nhỏ nghe thấy. Dần dần trong cuộc sống thường ngày, chúng sẽ học thuộc lòng. Cho nên trong ngôn ngữ của người xưa nói: “Ba tuổi nhìn thấy 80, bảy tuổi nhìn thấy trọn đời”. Dựa vào điều gì để xây dựng nền tảng này? Phải dựa vào gia đình.***”

Nghĩa là, mọi thứ phải dựa vào gia giáo, nơi cha mẹ chính là chuẩn mực. Khi trẻ đến trường thì thầy cô là tấm gương. Hòa Thượng nói: “***Trẻ nhỏ nhìn thấy nghe được, tuy rằng chúng không biết nói, thế nhưng, ấn tượng của chúng rất sâu sắc. Ấn tượng này đã ghi sâu vào A Lại Da Thức. Những thứ chúng thấy, chúng nghe được, chúng tiếp xúc được, nếu toàn là mặt chánh, không có mặt phụ, thì đức hạnh của chúng sẽ từ đây mà cắm gốc.***” Tôi đã quan sát cháu ngoại của mình và nhận thấy những điều tôi nói, cháu dường như đều thấu hiểu hết. Rõ ràng trẻ nhỏ tuy chưa biết nói nhưng lại thấu cảm sâu sắc. Do đó, tất cả hành động

và lời nói — dù tốt đẹp hay không tốt đẹp — đều để lại dấu ấn đậm nét trong tâm trí chúng.

Một đứa trẻ mà ngày ngày nhìn thấy, nghe thấy và tiếp xúc toàn những điều trái ngược với đạo đức và chuẩn mực thì không thể nào vun bồi được đức hạnh bản thân.

Hòa Thượng nói: ***“Trước ba tuổi mà cảm chắc được gốc đức hạnh rồi thì chúng ta liền biết được rằng 80 tuổi đều sẽ không thay đổi!”*** Nếu từ nhỏ chúng ta đã dạy trẻ những chuẩn mực đạo đức, thì những giá trị ấy sẽ theo trẻ cho đến tận cuối đời. Tương tự như vậy, khi trẻ được cảm sâu Thánh hiệu của Phật từ thuở nhỏ, ý niệm niệm Phật sẽ khắc ghi sâu đậm trong A Lại Da Thức. Sau này, trẻ sẽ rất dễ dàng khởi lên ý niệm thiện lành này; từ đó, mọi vọng niệm khác như tà tri tà kiến, ảo danh ảo vọng, hay những ý niệm lợi mình hại người nếu có khởi lên cũng sẽ dễ dàng bị khuất phục.

Hòa Thượng tiếp lời: ***“Sau khi bước vào trường là tiếp nối giáo dục của gia đình. Sau sáu hoặc bảy tuổi tùy từng nơi, trẻ mới bắt đầu đi học. Chúng ta thấy người xưa cho trẻ học lịch sử chứ không học đàn ca sáo nhị.”*** Người nào tiếp nhận và thực hành được điều này thì mới có được hạnh phúc chân thật. Đây chính là phương cách hữu hiệu để ngăn chặn tà tri tà kiến thâm nhập vào tâm hồn trẻ. Nếu trẻ nhỏ sớm tiếp xúc với đàn ca sáo nhị, chúng dễ nảy sinh tâm lý tà tri tà kiến, đuổi theo ảo danh ảo vọng. Tuy nhiên, ngày nay nhiều bậc cha mẹ lại chủ trương cho con em mình theo học những môn này. Nếu chúng ta để con cái mãi mê đàn ca sáo nhị mà đánh mất mình trong danh vọng hão huyền thì thực chẳng có gì tốt đẹp!

Tôi từng được ông bà của một cháu nhỏ — vốn là học trò của chúng ta — cho xem đoạn clip ghi lại cảnh cháu đang đọc những chuẩn mực của tổ tiên để lại, chủ yếu là nội dung ***“Cần Kiệm Liêm Chính”*** được ghi trong gia phả dòng họ. Một đứa trẻ lứa tuổi mầm non mà ngày ngày đều đọc và thấm thấu những lời dạy ấy là một hình ảnh đẹp, rất đáng để mỗi chúng ta phải suy ngẫm./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót. Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học tập mang lại lợi ích cho mọi người!